

دانشگاه شهید چمران اهواز
دانشکده الهیات و معارف اسلامی
گروه فقه و مبانی حقوق

پایان نامه کارشناسی ارشد

عنوان:

مبانی و احکام فقهی عملیات شهادت طلبانه

استاد راهنما:

عبدالحسین رضایی راد

استاد مشاور:

سید حسین آل طاهها

نگارنده:

حسین طاهری

تابستان ۱۳۹۲

تقدیم

تقدیم به پیشگاه مقدس دادگستر جهان ، حضرت بقیه الله الاعظم امام مهدی ارواحنا

لتراب مقدمه الفداه وبه امید ظهور پر نور ایشان.

تشکر

با سپاس فراوان از زحمات اساتید فرهیخته ای که با راهنمایی های پدرانہ خویش حقیر را در نگارش این پایان نامه یاری کردند.

چکیده

نام خانوادگی : طاهری	نام : حسین	شماره دانشجویی : ۸۹۱۶۰۰۳
عنوان پایان نامه: مبانی واحکام فقهی عملیات شهادت طلبانه		
استاد راهنما : دکتر عبدالحسین رضایی راد		
استاد مشاور: دکتر سید حسین آل طاها		
درجه تحصیلی: کارشناسی ارشد	رشته: الهیات و معارف اسلامی	گرایش: فقه و مبانی حقوق اسلامی
دانشگاه : شهید چمران اهواز	دانشکده: الهیات و معارف اسلامی	گروه: فقه و مبانی حقوق اسلامی
تاریخ فارغ التحصیلی : ۱۳۹۲/۷/۲۹		تعداد صفحه: ۱۲۳
کلید واژه ها: عملیات استشهادی، جهاد، دفاع، فقه، انتحار، شهید، شهادت، ایثار		
<p>عملیات شهادت طلبانه یک شیوه و ابزار دفاعی است که در زمانهای اخیر، مجاهدین مسلمان علیه دشمنان متجاوز و اشغالگر به کار گرفته‌اند. عده‌ای از فقهای معاصر شیعه و اهل سنت این نوع عملیات را مصداقی از جهاد دفاعی دانسته و آن را جایز و مشروع می‌دانند. عملیات شهادت طلبانه با توجه به اهمیت حفظ نفس زمانی انجام می‌شود که با دیگر ابزار دفاعی متعارف دفع تجاوز ممکن نباشد. اطلاق آیات و روایات جهاد دفاعی و ترجیح دفاع بر حفظ نفس دلیل جواز این نوع عملیات است. عملیات شهادت طلبانه ملاک جهاد و دفاع را دارد و با انتحار و اعمال انتحاری علیه انسانهای بی گناه، یا به عبارت دیگر خودکشی، بدون جهت شرعی متفاوت است. لذا ادله حرمت قتل نفس منصرف از آن است.</p>		

صفحه	فهرست مطالب	عنوان
۱		مقدمه
		فصل اول: کلیات
۶		۱- بیان مسئله
۶		۲- پرسش های تحقیق
۶		۳- ساختار تحقیق
۷		۴- اهمیت موضوع تحقیق
۹		۵- پیشینه موضوع
۹		۶- پیشینه تحقیق
۱۰		۷- فرضیه ها واهداف
۱۰		۸- روش ها و ابزار تحقیق
۱۰		۹- کلید واژه ها
		فصل دوم : مبانی فقهی عملیات شهادت طلبانه
۱۳		گفتار اول: ادله های مشروعیت عملیات شهادت طلبانه برگرفته از جهاد
۱۳		الف- آیات قرآن
۱۶		ب- روایات
۱۹		ج- سیره پیامبر و اولیای خدا
۲۲		جهاد و تعریف آن

۲۲	تعریف و حکم جهاد از نظر قرآن و حدیث
۲۲	تعریف جهاد در پرتو احادیث نبوی
۲۳	حکم جهاد از دیدگاه قرآن
۲۴	فضیلت جهاد و مجاهدین از دیدگاه قرآن
۲۹	اقسام جهاد
۲۹	فرق قتال و جهاد
۳۰	دو رکن جهاد
۳۰	گفتار دوم: مدح شهادت طلبی
۳۴	شهادت
۳۴	ارزش شهادت
۳۶	شهید
۳۷	مقام و منزلت شهید
۳۹	آیات و روایات در مقام شهید
۴۱	جایگاه شهید و شهادت در نهج البلاغه و قرآن
۴۲	قداست شهید و منشأ این قداست
۴۴	منطق شهید
۴۵	مفهوم شهید و شهادت

۴۷	کارکرد های مختلف فرهنگ شهادت
۵۰	ویژگی های شهادت
۵۱	گفتار سوم: فرهنگ ایثار
۵۱	مفهوم ایثار
۵۳	ابعاد ایثار
۵۵	مصادیق ایثار
۵۵	ایثار وماهیت اجتماعی آن
۶۰	اهل ایثار ازمنظر دین
۶۱	اعتقاد و رفتار های ایثار گرانه
۶۲	کارکرد های ایثار
۶۳	ایثار در طبیعت
۶۴	آغاز نگرش شیعه به مسئله ایثار و شهادت
۶۵	بررسی مختصر علمی ایثار و گذشت
۶۷	آثار عبادی ایثارگری و شهادت طلبی در جامعه
۶۷	تأثیر ایثارگری و شهادت طلبی بر عبودیت و سازندگی انسان
۶۸	اصول و قواعدی چند
۷۲	گفتار چهارم: وجوب دفاع به هر کیفیت

۷۶ گفتار پنجم: لزوم استقامت تا شهادت و حفظ اسرار نظامی

۷۹ حفظ اسرار نظامی

۸۰ گفتار ششم: حمله به قلب دشمن

۸۵ گفتار هفت : جواز انتخاب مرگ

۸۶ گفتار هشت: پاسخ به یک شبهه

فصل سوم: تترس و عملیات شهادت طلبانه (مقایسه با انتحار)

۸۹ فرهنگ ایثار و شهادت

۹۰ اسلام و فرهنگ شهادت

۹۱ صدر اسلام و عملیات شهادت طلبانه

۹۳ اسلام و گسترش فرهنگ ایثار و شهادت

۹۷ ماهیت عملیات شهادت طلبانه

۹۸ وجوه افتراق عملیات استشهادی یا انتحاری

۹۹ مشروعیت عملیات شهادت طلبانه از دید گاه فقها شیعه و سنی

فصل چهارم :

۱۱۲ جواز مراجعه مستحق حد و قصاص به حکم

۱۱۳ نتیجه گیری

۱۱۵ منابع و مآخذ

مقدمه:

بدون شک یکی از رمزهای موفقیت اسلام در رسیدن به اهداف خود و گشودن قلب های انسان های شیفته ی حقیقت و دژهای مستحکم سرزمین های مختلف در کمتر از نیم قرن، «فرهنگ ایثار و شهادت طلبی» در این مکتب است. در مکتبی که جهاد در راه خدا پلی برای رسیدن به «احدی الحسینین» است، شکست معنا و مفهومی ندارد.

مکتبی که بتواند پیروانش را به گونه ای تربیت کند که نبرد با دشمن و کشته شدن را رسیدن به سعادت ابدی بدانند، از هیچ قدرتی هراس نخواهد داشت و هیچ مانعی قادر نخواهد بود او را از رسیدن به اهدافش باز دارد و در میانه ی راه متوقف سازد. تعالیم اسلام منطبق بر فطرت پاک انسانی است؛ از این رو هر قدرتی که مانع رسیدن این تعالیم به مخاطبانش شود، با چنین روحیه ای از میان برداشته می شود.

ملتی که از شهادت استقبال کند، آمادگی لازم را برای ایثار و فداکاری و از خود گذشتگی در راه اهداف خویش داشته باشد، همیشه عزیز و سربلند بوده و مورد تحسین همه ی انسان های منصف و آزاده است.

هیچ کس ملت ترسو و زبون و سست عنصر را که به خاطر دل بستگی به دنیا و زندگی چند روزه تن به هر پستی و ذلتی می دهد، تحسین نمی کند. چنین قوم و ملتی همیشه مورد سرزنش مردم است. اسلام هیچ گاه به ضرب شمشیر در جهان پیش نرفته، این مکتب آن قدر تعالیم و ارزش های انسانی دارد که دل های پاک را به خود جلب و جذب کند، و نیازی ندارد که به زور سرنیزه بر مردم حکم براند. وجود روح ایثار و شهادت طلبی در مسلمانان صدر اسلام حکایت از آن دارد که آنان با رضایت کامل و عشق و علاقه پیرو این مکتب بودند، هیچ گاه کسی با اجبار، دل درگرو مکتب و آیینی نمی سپارد و برای آن جان فشانی نمی کند.

دشمنان به خوبی این رمز پیروزی را شناسایی کرده و در طول تاریخ تلاش کردند، مردم را از این فرهنگ رهایی بخش جدا سازند.

هیچ بعید نیست اتهامی که پاره‌ای از مستشرقین به اسلام وارد ساختند و گفتند: اسلام با شمشیر گسترش یافت، با همین قصد و انگیزه صورت گرفته باشد.

اگر از زورمداران و ستم‌پیشگان بگذریم، آشنایان با تاریخ نیک می‌دانند که بسیاری از مردم دنیا با طیب خاطر به اسلام گرویدند و این آیین پاک را پذیرفتند.

اما بسا که برای جدا کردن مسلمین از فرهنگ جهاد و شهادت چنین اتهامی را مطرح کرده باشند تا مسلمین برای دفع این اتهام سخن از جهاد و مبارزه به میان نیاورند. چنان که بعضی از ساده لوحان و به اصطلاح روشن فکران در این دام گرفتار آمدند. برای آنکه در برابر تبلیغات مسیحیت که خود را طرفدار صلح و آشتی معرفی می‌کنند، به خیال خود از اسلام دفاع نمایند، با «جهاد» قهر کردند و سخن گفتن از جهاد و مبارزه را کوبیدن بر طبل جنگ خواندند. چنان که حاکمان ستم‌گرا اموی و عباسی که به چیزی جز ریاست و قدرت نمی‌اندیشیدند، تفکر «حرمت مبارزه با حکومت» را حتی اگر حاکم، جائر و ستم‌گر باشد، ساختند و پرداختند و روحانیان بی‌هویت را برای ترویج آن به کار گرفتند.

مبارزه‌ی حاکمان جائر با مکتب سالار شهیدان حسین بن علی (ع) و همه‌ی مظاهر آن به خوبی نشان‌گر آن است که دشمن به خوبی از رمز موفقیت مسلمین آگاه شده و تمام تلاش خود را برای مقابله با آن به کار بسته است.

روزی امویان نهضت عاشورا را «خروج علیه امیرالمؤمنین یزید» خواندند تا مردم را فریب دهند و بتوانند کاروان حسینی را سرکوب کنند.

روز دیگر عباسیان به منظور از بین بردن کانون جهاد و مبارزه علیه ظلم و بی‌عدالتی قبر مطهر آن حضرت را منهدم کرده و حریم حرم مطهر را شخم زدند روزی دیگر با ایجاد اختلاف و نزاع میان مسلمانان به قتل شیعیان و عزاداران حسینی پرداختند و خود پشت صحنه به رقص و پایکوبی پرداختند.

روزی دیگر استعمارگران و چپاول‌گران عالم به ریشه‌کن کردن مظاهر نهضت حسینی پرداخته و از برگزاری هر مجلس و محفل عزاداری ممانعت به عمل آوردند و توسط ایادی خود

هم چون رضاخان میرپنج در ایران، آتاترک در ترکیه و امین‌الله خان در افغانستان با شعار مذهب‌ی به مبارزه برخاستند.. روز دیگر در سرزمین‌های اشغالی فلسطین صهیونیست‌ها کنگره‌ی شیعه‌شناسی تشکیل داده و خواستار مبارزه با مظاهر نهضت حسینی و فرهنگ شهادت از یک سو و جلوگیری از گسترش فرهنگ انتظار ظهور مهدی موعود(عج) از سوی دیگر شدند.

امروز نیز در غزه، به نسل کشی آوارگان بی پناه فلسطینی می پردازند. نهضت «شهادت‌طلبی» مسلمانان را که از ظلم و بی‌عدالتی مستکبران عالم کاسه‌ی صبرشان لبریز شده، تروریسم می‌خوانند تا با فریب افکار عمومی بتوانند آنان را قتل عام کنند.

منطق امروز استکبار جهانی کاملاً بر منطق امویان در کشتار کاروان حسینی در سال ۶۱ هجری منطبق است. آن روز شهادت‌طلبی حسینیان را خروج علیه حکومت مشروع خوانده و آنان را متهم به خروج از اسلام می‌کردند، امروز نیز شهادت‌طلبان پیرو امام حسین(ع) را تروریست می‌خوانند که با ترور بی‌گناهان، حقوق بشر و آزادی و عدالت- که به ادعای آنان اصول اخلاق آمریکایی است- را زیر سؤال می‌برند!

این پایان نامه در صدد است به بررسی «عملیات استشهادی» با استناد به مبانی فقهی بپردازد و به پاره‌ای از شبهاتی که در این زمینه مطرح می‌شود، پاسخ گوید و با تبیین زوایای مختلف این مسأله نشان دهد که «عملیات شهادت طلبانه» شیوه‌ی نوینی از قیام شهادت طلبانه‌ی امام حسین(ع) و یارانش در کربلاست.

در کربلا امام حسین(ع) و یاران باوفایش با علم و آگاهی از این که در برابر دشمن تا دندان مسلح به شهادت خواهند رسید، با هدف دفاع از دین و راه و روش رسول خدا(ص) و مبارزه با ظلم و بی‌عدالتی و تسلط افراد نالایقی که صلاحیت رهبری جامعه اسلامی را نداشتند، ایستادند و جان خود را فدا کردند.

نه تنها هیچ کس با هر عقیده و مسلکی آنان را به خاطر اقدام شهادت طلبانه‌شان سرزنش نکرد، بلکه آنان الگویی برای بشریت در طول تاریخ گشتند. تا ملت‌های تحت ستم و مستضعف برای دفاع از موجودیت خود در برابر متجاوزان جنایت‌پیشه، با عشق به لقای الهی از مرگ و

شهادت استقبال کنند، زیرا راهی مؤثر برای دفاع جز فداکردن جان ندارند. پرسش محوری پایان

نامه این است که فقه پویای اسلام چه تبیینی از عملیات استشهادی دارد؟

فصل اول: کلیات

بیان مسئله

در این پایان نامه تلاش شده است تا به مفهوم عملیات شهادت طلبانه که زیر مجموعه جهاد ایثار و شهادت است از دیدگاه قرآن و سیره نبوی به آن به پردازم و تفاوت آن را با انتحار معلوم کرده و سپس تاثیر و مصادیق آن را در جامعه کنونی مورد مطالعه قرار دادم که در فصل های آتی به آن اشاره می شود.

پرسش های تحقیق

- ۱- عملیات شهادت طلبانه به چه معنا است و چه جایگاهی در فقه اسلامی دارد؟
- ۲- عملیات انتحاری به چه معنا است و چه جایگاهی در فقه اسلامی دارد؟
- ۳- در فقه اسلامی چه شرایطی برای تحقق عملیات شهادت طلبانه مشخص شده است؟

ساختار تحقیق

این پایان نامه شامل چهار فصل است و هر فصل به اقتضای مطالب دارای یک یا چند گفتار می باشد.

فصل اول با عنوان کلیات، شامل مباحثی درباره ی عملیات استشهادی، جهاد، دفاع، فقه، فقهاء، انتحار، شهید، شهادت، ایثار می باشد. در فصل دوم (مبانی فقهی) از هشت گفتار تشکیل می شود، ادله مشروعیت عملیات شهادت طلبانه و جهاد که عملیات شهادت طلبانه از مصادیق آن می باشد، حسن شهادت طلبی، فرهنگ ایثار، و جوب دفاع به هر کیفیت، لزوم استقامت تا شهادت، جواز حمله به قلب دشمن، جواز انتخاب مرگ، پاسخ به یک شبهه است. در فصل سوم (تترس و عملیات شهادت طلبانه) در فصل چهارم (جواز مراجعه مستحق حد و قصاص به حکم).

اهمیت موضوع

هرچند درباره‌ی عملیات شهادت طلبانه و انتحار تحقیقاتی شده و در تمام کتب فقهی، و در کتاب جهاد، بخشی به تعریف و بیان عملیات شهادت طلبانه و دفاع از دین، سرزمین ناموس اختصاص داده شده است، اختلاف نظر زیادی به خصوص در مورد نحوه اجرایی این عملیات و مصادیق آن بحث شده است.

مقصود از بیان مطالب فوق این نیست که فقهای عظام در مورد داشتن تعریف دقیق و مشخص از عملیات شهادت طلبانه و انتحار سهل انگاری کرده اند و نداشتن تعریف مشخص از این عملیات شهادت طلبانه موجب به وجود آمدن ابهامات موجود شده، بلکه فقهای مسلمان و در رأس آن‌ها ائمه اطهار (علیهم‌السلام) از همان صدر اسلام دریافته اند که هر تعریف نسنجیده از عملیات شهادت طلبانه، تبدیل به سلاح مهلکی در دست مستبدان در مقابله با مخالفانشان خواهد شد؛ لذا کوشیده اند که ابهامات آن را رفع نمایند.

با وجود این در طول تاریخ از این عملیات توسط حکام جور سوء استفاده های زیادی شده است. به گونه ای که همواره با استناد به آن به سرکوب مخالفان خود به خصوص شیعیان پرداخته اند. اما بسا که برای جدا کردن مسلمین از فرهنگ جهاد و شهادت چنین اتهامی را مطرح کرده باشند تا مسلمین برای دفع این اتهام سخن از جهاد و مبارزه به میان نیاورند. چنان که بعضی از ساده لوحان و به اصطلاح روشن فکران در این دام گرفتار آمدند.

برای آنکه در برابر تبلیغات مسیحیت که خود را طرفدار صلح و آشتی معرفی می‌کنند، به خیال خود از اسلام دفاع نمایند، با «جهاد» قهر کردند و سخن گفتن از جهاد و مبارزه را کوبیدن بر طبل جنگ خواندند. چنان که حاکمان ستم گر اموی و عباسی که به چیزی جز ریاست و قدرت نمی‌اندیشیدند، تفکر «حرمت مبارزه با حکومت» را حتی اگر حاکم، جائر و ستم گر باشد، ساختند و پرداختند و روحانیان بی‌هویت را برای ترویج آن به کار گرفتند.

مبارزه ی حاکمان جائر با مکتب سالار شهیدان حسین بن علی(ع) و همه ی مظاهر آن به خوبی نشان گر آن است که دشمن به خوبی از رمز موفقیت مسلمین آگاه شده و تمام تلاش خود را برای مقابله با آن به کار بسته است.

روزی امویان نهضت عاشورا را «خروج علیه امیرالمؤمنین یزید» خواندند تا مردم را فریب دهند و بتوانند کاروان حسینی را سرکوب کنند روز دیگر عباسیان به منظور از بین بردن کانون جهاد و مبارزه علیه ظلم و بی‌عدالتی قبر مطهر آن حضرت را منهدم کرده و حریم حرم مطهر را شخم زدند. روزی دیگر با ایجاد اختلاف و نزاع میان مسلمانان به قتل شیعیان و عزاداران حسینی پرداختند و خود پشت صحنه به رقص و پایکوبی پرداختند.

روزی دیگر استعمارگران و چپاول گران عالم به ریشه‌کن کردن مظاهر نهضت حسینی پرداخته و از برگزاری هر مجلس و محفل عزاداری ممانعت به عمل آوردند و توسط ایادی خود هم چون رضاخان میرپنج در ایران، آتاترک در ترکیه و امین‌الله خان در افغانستان با شعائر مذهبی به مبارزه برخاستند. روز دیگر در سرزمین های اشغالی فلسطین صهیونیست ها کنگره ی شیعه‌شناسی تشکیل داده و خواستار مبارزه با مظاهر نهضت حسینی و فرهنگ شهادت از یک سو و جلوگیری از گسترش فرهنگ انتظار ظهور مهدی موعود(عج) از سوی دیگر شدند. امروز نیز در غزه، به نسل کشی آوارگان بی پناه فلسطینی می پردازند.

نهضت «شهادت‌طلبی» مسلمانان را که از ظلم و بی‌عدالتی مستکبران عالم کاسه ی صبرشان لبریز شده، تروریسم می‌خوانند تا با فریب افکار عمومی بتوانند آنان را قتل عام کنند.

منطق امروز استکبار جهانی کاملاً بر منطق امویان در کشتار کاروان حسینی در سال ۶۱ هجری منطبق است. آن روز شهادت‌طلبی حسینیان را خروج علیه حکومت مشروع خوانده و آنان را متهم به خروج از اسلام می‌کردند، امروز نیز شهادت‌طلبان پیرو امام حسین(ع) را تروریست می‌خوانند که با ترور بی‌گناهان، حقوق بشر و آزادی و عدالت- که به ادعای آنان اصول اخلاق آمریکایی است را زیر سؤال می‌برند .

بنابر مطالب فوق انجام تحقیقی همه جانبه در این مورد به منظور مشخص کردن مقصود شرع اسلام و فقهای مسلمان از این عملیات شهادت طلبانه ضروری به نظر می رسد.

پیشینه موضوع

با مطالعه تاریخ می بینیم که اولین فردی که به عملیات شهادت طلبانه دست می زند امام معصوم ما پیشوای شیعیان امام علی علیه السلام می باشد و آن هم زمانی است که برای نجات جان رسول خدا در بستر او می خوابد و آماده مرگ و شهادت می شود این یعنی یک عملیات شهادت طلبانه و این مکتبی است که امروزه شاگردان فراوانی تربیت نموده برای حفظ جان مال و ناموس و اعتقادات خود دست با عملیات شهادت طلبانه می زنند.

پیشینه تحقیق (تاریخچه ی ایثار و شهادت)

فداکاری، ایثار و گذشت موضوعی است که خارج از حوزه ی زمان و مکان در وجود سرنوشت پاک الهی نهفته بوده است. لذا با تولد انسان ابوالبشر روح فداکاری ، ایثار و گذشت در او دیده شده به همین جهت می توان مصادیق فراوانی از ایثار و گذشت در طول تاریخ در نظر گرفت اگر تاریخ ادبیات ملل مختلف دنیا را مطالعه نماییم مملو از وجود مصادیق و رویکردهای انسانی ، اعتقادی و ملی است.

در این رهگذر اولین ایثارگر، اولین بخشنده همه چیز به ما و اولین آفریدگار بی منت و مزد، خداوند قهار و منان می باشد. روح ایثارگری، فداکاری و گذشت بیش از همه متعلق به خداوند است.

همان گونه که رافت و مهربانی خداوند در مقابل جور ظلم ستم بندگان (قدر ناشناسی بندگان) بی منتهاست، فرستادگان و برگزیدگان او نیز صاحبان این صفات والا نیز لذا در امر دعوت مردم غافل به سوی پروردگارش از جانب هر کدام از پیامبران ، رنج ، و زحمت، گرفتاری شدید، شکنجه و مصیبت ، زخم جسم و روان و نهایتاً شهادت مزد ظاهری پیامبران به جای تقدیر و تشکر بود.

فرضیه ها

فرضیه ۱: دو نگرش در جامعه اسلامی به عملیات شهادت طلبانه وجود دارد.

فرضیه ۲: رابطه جهاد و شهادت بر فرهنگ اسلامی استوار است.

فرضیه ۳: مفهوم شهادت و مقام شهید از قرآن و سنت بدست می آید.

فرضیه ۴: آثار فرهنگی ایثار و شهادت در جامعه اسلامی متنوع است.

روش ها و ابزار تحقیق

روش تحقیق در این پایان نامه، روش اسنادی از نوع تطبیقی است. در این روش بیشتر از رجوع به کتب معتبر فقهی، تفاسیر معتبر، کتب لغوی مختلف و مقالات فقهی و حقوقی و فیش برداری بهره داری شده است. همچنین فیش برداری از کتب فقهی بیشتر با استفاده از نرم افزارهای فقهی (المعجم الفقهی، الشامله) صورت گرفته است. در این روش سعی بر این است که تفاوت عملیات شهادت طلبانه و عملیات انتحاری مشخص شود.

کلید واژه ها (عملیات استشهادی، جهاد، دفاع، انتحار، ایثار، مشروع، فقه)

فقه: فقه دانش بدست آوردن احکام شرعی فرعی بوسیله روش های معینی از منابع فقه است. (۱)

تعریف معروف: فقه در اصطلاح عبارت است از: علمی که به وسیله آن احکام شرعی را از ادله

تفصیلی به دست می آوریم. «دلایل تفصیلی» عبارتند از: قرآن، سنت، اجماع و عقل. (۲)

مشروع: این کلمه از شرع گرفته شده و عبارت است از: «آنچه را که شرع دین اسلام تجویز کرده است.»

(۱) مشکینی، میرزا علی، اصطلاحات الأصول و معظم أبحاثها، در یک جلد، نشر الهادی، قم - ایران، ششم، ۱۴۱۶ هـ

ق ص ۱۸۰

(۲) شب خیز، محمد رضا، اصول فقه دانشگاهی، نشر لقاء، قم - ایران، اول، ۱۳۹۲ هـ ش

عملیات استشهادی: «از عبارت عملیات استشهادی، مفهوم زیر اراده می‌شود. «روش جدیدی برای مقاومت و رویارویی با دشمن که با وسایل و ابزار جدید کشنده، که در گذشته معمول و معروف نبوده، انجام می‌شود، و مجری، آن یقین یا ظن غالب دارد که خودش نیز در جریان عملیات به شهادت می‌رسد.»

جهاد: مفهوم این کلمه در اصطلاح چنین است: «بذل جان و مال و توان در راه اعتلای اسلام و بر پا داشتن شعایر دین. و یا جهاد، به معنای نهایت کوشش و پیکار با دشمن، مفهومی دینی است و به جنگی اطلاق می‌شود که برای دفاع از دین الهی و نجات بندگان خداوند صورت گیرد. جهاد از یک منظر به جهاد ابتدایی و دفاعی تقسیم می‌شود. (۱)

دفاع: این واژه در اصطلاح فقهی به دو معنی به کار رفته است یکی دفاع مشروع دستجمعی که عبارت است از: جهاد با کسانی که به مسلمین حمله کنند به گونه‌ای که مسلمین بیمناک شوند از چیره شدن آنان بر کشور اسلامی و مال و جان مسلمین در معرض خطر قرار گیرد. و دیگر دفاع مشروع فردی که عبارت است از: جهاد با کسی که می‌خواهد نسبت به جان و ناموس و مال مسلمانی تعدی و ستم کند. در این نوشتار معنی اول مراد است. انتحار: این کلمه و در اصطلاح شرع عبارت است از اینکه «کسی به خاطر حرص دنیوی و طلب مال و یا در حالت عصبانیت یا ضجر و یا بی‌تابی به قصد خودکشی، خود را بکشد»

ایثار: در لغت به معنی برگزیدن، غرض دیگران را بر غرض خویش مقدم داشتن، برگزیدن منفعت غیر را بر مصلحت خود مقدم داشتن و این کمال درجه سخاوت است دیگری را در رساندن به منفعت و دفع مضرت بر خود مقدم داشتن و آن نهایت برداری است. (۲)

انتحار: این کلمه و در اصطلاح شرع عبارت است از اینکه «کسی به خاطر حرص دنیوی و طلب مال و یا در حالت عصبانیت یا ضجر و یا بی‌تابی به قصد خودکشی، خود را بکشد».

(۱) قدردان قراملکی، محمدحسن، جهاد، جلد ششم، سیاست، نشر معارف

(۲) دهخدا، علی اکبر، لغتنامه، استاد علی اکبر دهخدا. ناشر: دانشگاه تهران - تهران. چاپ. ذیل کلمه ایثار.

فصل دوم:

مبانی فقهی عملیات شهادت طلبانه